

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/2201,Otwarcie-wystawy-Mlodziez-z-partia-sie-rozliczy-Niezalezne-Zrzeszenie-Studentow-.html>
25.03.2026, 08:15

Otwarcie wystawy „Młodzież z partią... się rozliczy! Niezależne Zrzeszenie Studentów 1980-1989” - Lublin, 14 maja 2008 r.

14.05.2008

Lubelski oddział IPN oraz Niezależne Zrzeszenie Studentów zapraszają na wystawę „Młodzież z partią... się rozliczy! Niezależne Zrzeszenie Studentów 1980-1989”, której otwarcie odbyło się 14 maja br. na placu Litewskim w Lublinie. Wystawa składa się z 40 banerów, które przedstawiają historię Niezależnego Zrzeszenia Studentów w całym kraju.

Niezależne Zrzeszenie Studentów odegrało w latach 80. ubiegłego stulecia ważną rolę w walce o demokratyzację kraju. Walka ta odbywała się na kilku płaszczyznach. Już samo istnienie dużej niezależnej organizacji studenckiej było wyłomem w systemie komunistycznym. Ponadto walczyła ona o autonomię wyższych uczelni, usunięcie z programów przedmiotów ideologicznych oraz o przywrócenie do pracy nauczycieli akademickich, zwolnionych z pracy z powodów politycznych.

Wybuch protestów robotniczych w sierpniu 1980 r. zaktywizował środowiska akademickie w Polsce. 1 września, podczas zebrania pracowników Uniwersytetu Gdańskiego, student Paweł Huelle odczytał apel, powołujący do życia Niezależne Zrzeszenie Studentów Polskich Uniwersytetu Gdańskiego. Tekst powstał cztery dni wcześniej pod murami Stoczni Gdańskiej. Zredagowała go grupa studentów uczestniczących w strajku. Żądali oni m.in. prawa do utworzenia niezależnej organizacji studenckiej, zaprzestania represjonowania wyznawców odmiennych od oficjalnych poglądów politycznych i zaniechania ideologizacji nauk humanistycznych. Nazajutrz powołano Tymczasowy Komitet Założycielski NZSP UG. We wrześniu i październiku 1980 r. w większości polskich uczelni powstały załączki niezależnych organizacji studenckich.

22 września 1980 r. z inicjatywy działaczy krakowskiego i poznańskiego SKS oraz Akademickiego Ruchu Odnowy i Akademickiego Biura Interwencji w Domu Studenckim „Mikrus” Politechniki Warszawskiej odbyło się zebranie przedstawicieli Tymczasowych Komitetów Założycielskich Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Ustalili oni, że nowa organizacja studencka będzie miała charakter ogólnopolski, a poszczególne ośrodki przyjmą wspólny statut. 18-19 października na Politechnice Warszawskiej delegaci 59 uczelni z całego kraju powołali do życia NZS. Następnego dnia pełnomocnicy Ogólnopolskiego Komitetu Założycielskiego NZS złożyli wniosek o rejestrację organizacji w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie. Brak reakcji sądu i problemy z rejestracją NSZZ „Solidarność” doprowadziły 13 listopada do strajku 4.500 studentów Politechniki Poznańskiej. W tym dniu sąd nagle odrzucił wniosek OKZ stwierdzając, że decyzja w sprawie rejestracji należy do Ministerstwa Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Negocjacje z ministerstwem napotykały na ciągłe trudności. Zniecierpliwieni studenci 27 listopada podjęli okupację siedziby władz Uniwersytetu Warszawskiego. Dzięki mediacji rektora prof. Henryka Samsonowicza między studentami a ministrem Januszem Górkim strajk został jednak zawieszony, a rozmowy wznowiono.

Przeciwko wprowadzeniu stanu wojennego najenergiczniej protestowali studenci we Wrocławiu, Toruniu, Łodzi i Lublinie. W Toruniu bastionem oporu były akademiki, gdzie studenci nie dopuścili do internowania kolegi, w Łodzi – Wydział Prawa Uniwersytetu Łódzkiego. W Lublinie strajkowano na wszystkich uczelniach. Działacze śląskiego NZS protestowali wspólnie ze związkowcami „Solidarności” w Hucie Katowice, a ich koledzy z Trójmiasta w Stoczni Gdańskiej. W wielu uczelniach kraju nie doszło jednak w grudniu 1981 r. do wybuchu protestów. Lokalne struktury NZS okazały się zbyt słabe lub nieprzygotowane do nowej fazy konfrontacji z władzami.

W nocy z 12 na 13 grudnia 1981 r. i dniach następnych Służba Bezpieczeństwa internowała kilkuset studentów, zgodnie z uprzednio przygotowaną listą, której pierwsza wersja była gotowa już w styczniu. Niektórych internowano dwukrotnie. Wielu członków NZS powołano do wojska, gdzie poddano ich represyjnej „resocjalizacji”.

Dekret o wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia 1981 r. zawieszał działalność Niezależnego Zrzeszenia Studentów. 5 stycznia 1982 r. minister nauki, szkolnictwa wyższego i techniki rozwiązał je pod zarzutem prowadzenia działalności niezgodnej ze statutem. Równolegle władze komunistyczne prowadziły oszczerczą kampanię propagandową w prasie, radiu i telewizji, oskarżając NZS o „warcholstwo i działalność antypaństwową”. W wielu uczelniach powstały jednak konspiracyjne struktury oporu, np. Akademicki Ruch Oporu (Wrocław), Akademicka Grupa Oporu (Gliwice), Studencki Komitet Obrony Demokracji czy Krakowski Komitet Wykonawczy NZS (Kraków). Studenci uczestniczyli masowo w demonstracjach organizowanych przez NSZZ „Solidarność”. Obchodzili również rocznice wydarzeń ważnych dla ruchu studenckiego. Kontynuowali także intensywną działalność wydawniczą (w okresie od 13 grudnia 1981 r. do końca 1985 r. na uczelniach ukazywało się co najmniej 55 pism bezdebitowych). Po porwaniu ks. Jerzego Popiełuszki samorządy studenckie, w których dominowali działacze NZS, zorganizowały wiece protestacyjne.

Na wystawie można również obejrzeć plansze z tzw. sittingu w 1988 roku w Lublinie na schodach KUL-u. Wtedy właśnie studenci NZS Lublin w formie „strajku bez strajku” wyrazili swój protest przeciwko władzy komunistycznej. Studenci w ten sposób wyrazili solidarność ze strajkującymi robotnikami z Nowej Huty i ze Stoczni Gdańskiej. Studenci z transparentami przez tydzień siedzieli na schodach przy głównym wejściu do uczelni.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

3

4